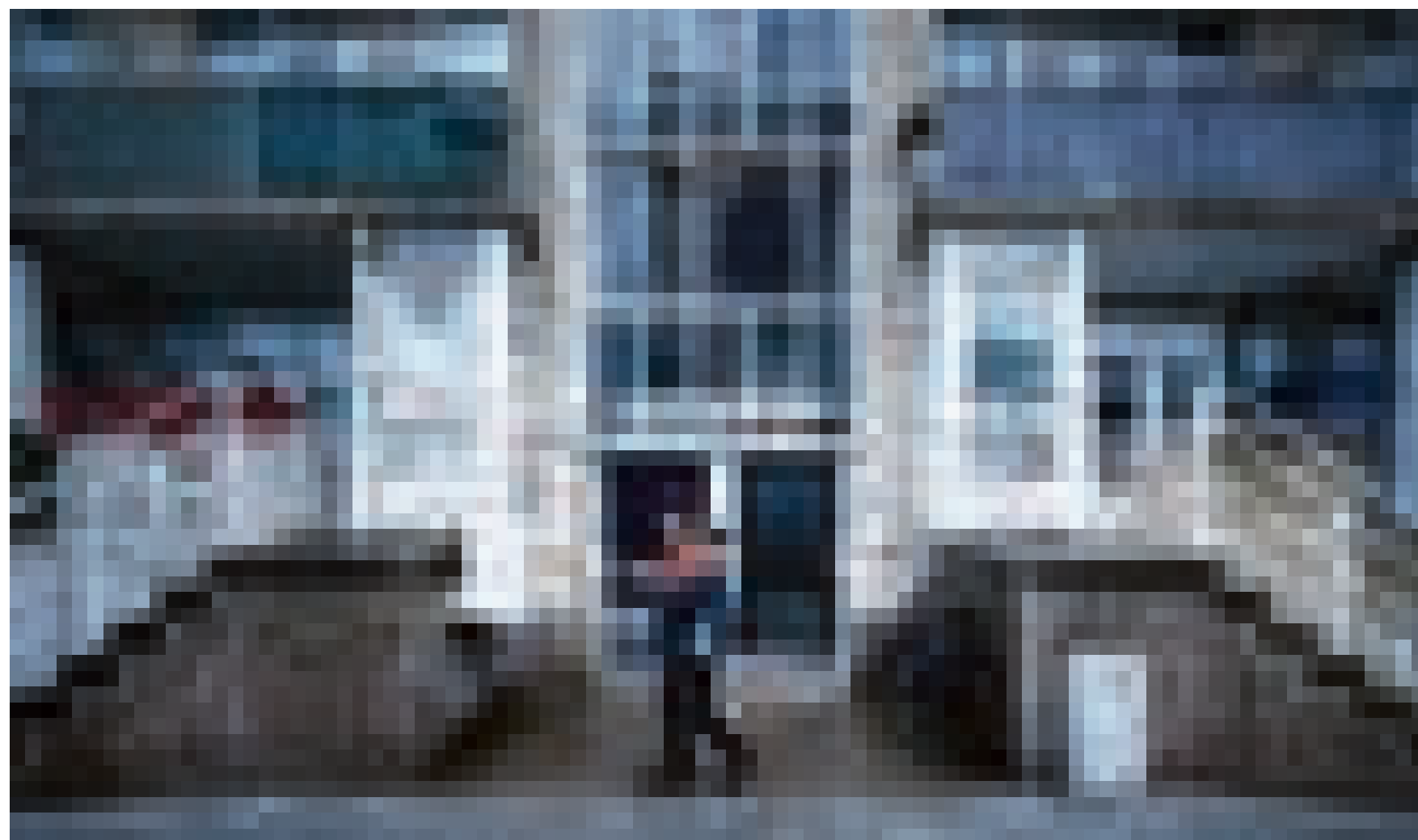

(ON)GELIJKHEID IN HET LAND VAN RUTTE IV**LAGERE INKOMENS****Over deze serie**

Iedereen gelijke kansen geven lukt steeds minder goed. Het nieuwe kabinet wil de sociale ongelijkheid bestrijden. NRC onderzoekt in een serie hoe kansrijk plannen van Rutte IV zijn.

1 Minder werk door een hoger minimumloon?

2 Wie profiteert het meeste van (bijna) gratis kinderopvang?

3 Hoe krijgt het kabinet kinderen meer in beweging?

4 Waarom wordt vermogen in het belastingsstelsel ontzien?

5 Hoe wordt de taalachterstand van jonge kinderen bestreden?

6 Stelt de nieuwe basisbeurs iedereen in staat om te gaan studeren?

Eind van de dag **de restjes voedsel** op de markt halen

Het kabinet wil het minimumloon verhogen naar 11,89 euro per uur. Sommige economen vrezen dat dat leidt tot banenverlies. Maar is dat wel zo?

Door onze redacteur **Christiaan Pelgrim** Foto's **Olivier Middendorp**

Wie even zonder geld zit, moet creatief zijn. Wist je bijvoorbeeld, zegt Fred Gersteling, dat markt-kooplui aan het einde van de dag onverkoopt voedsel weggooien? Dat kun je meenemen. „Als je dan de slechte stukjes wegsnijdt, kun je het vaak nog prima eten.”

De postbezorger duwt zijn oranje kar vol posttassen voor zich uit, over de met plassen bezaaide stoep van de Amsterdamse wijk De Pijp - het regent al de hele ochtend. Gersteling (66) verdient bij PostNL al twaalf jaar net iets boven het minimumloon. Hij krijgt 11,16 euro per uur.

Gersteling, in zijn vrije tijd actief vakbondslid, vindt zichzelf allesbehalve zelig. Meestal komt hij rond. En zo niet? „Dan leen ik effe wat en betaal ik het volgende week terug.” Maar op vakantie is hij al jaren niet meer geweest. En na een tegenslag moet hij extra zuinig zijn. Bijvoorbeeld toen hij een tandartsrekening kreeg van „duizend-nog-wat euro”. „Dat slaat er hard in.”

Het maandag aangetreden kabinet-Rutte IV wil meer „bestaanszekerheid” voor de laagste inkomens, staat in het coalitieakkoord. De meest zichtbare ingreep om dat te bereiken, is de verhoging van het minimumloon.

Nu is het minimumloon nog een maandbedrag, wat neerkomt op zo'n 10 tot 11 euro per uur - afhankelijk van de duur van de voltijdswerkweek: 36, 38 of 40 uur. Straks wordt dat voor iedereen 11,89 euro per uur.

Politiek gezien is deze verhoging niet controversieel, vrijwel alle politieke partijen hadden dit in hun verkiezingsprogramma staan. Toch neemt het kabinet een risico, want de ingreep kan leiden tot verlies van enkele tienduizenden banen voor laaggeschoolde en kwetsbare werknemers, blijkt uit de dinsdag verschenen doorrekening van het coalitieakkoord door het Centraal Planbureau (CPB). Dat raakt vooral de groeiende laag- en middenklasse van de arbeidsmarkt, zoals laaggeschoolden.

Het onderwerp was dan ook lange tijd taboe in Den Haag: bij de verkie-

zingen van 2017 stond het in vrijwel geen enkel verkiezingsprogramma. Wat is er sindsdien veranderd?

Nobelprijs-winnend onderzoek

Het onderwerp werd in 2019 op de agenda gezet door vakbond FNV, die het minimumloon nog veel verder wil verhogen, naar 14 euro per uur. Maar politieke partijen voelen zich vooral gesteund door een verschuiving in de economische wetenschap. Want leidt zo'n minimumloon-verhoging wel echt tot baanverlies? Over die klassiek-economische theorie is nu veel meer discussie.

Lange tijd waren economen eensgezind: als het minimumloon omhoog gaat, wordt 'arbeid' duurder. Dus zullen bedrijven minder mensen aannemen en hun werkzaamheden bijvoorbeeld verder automatiseren.

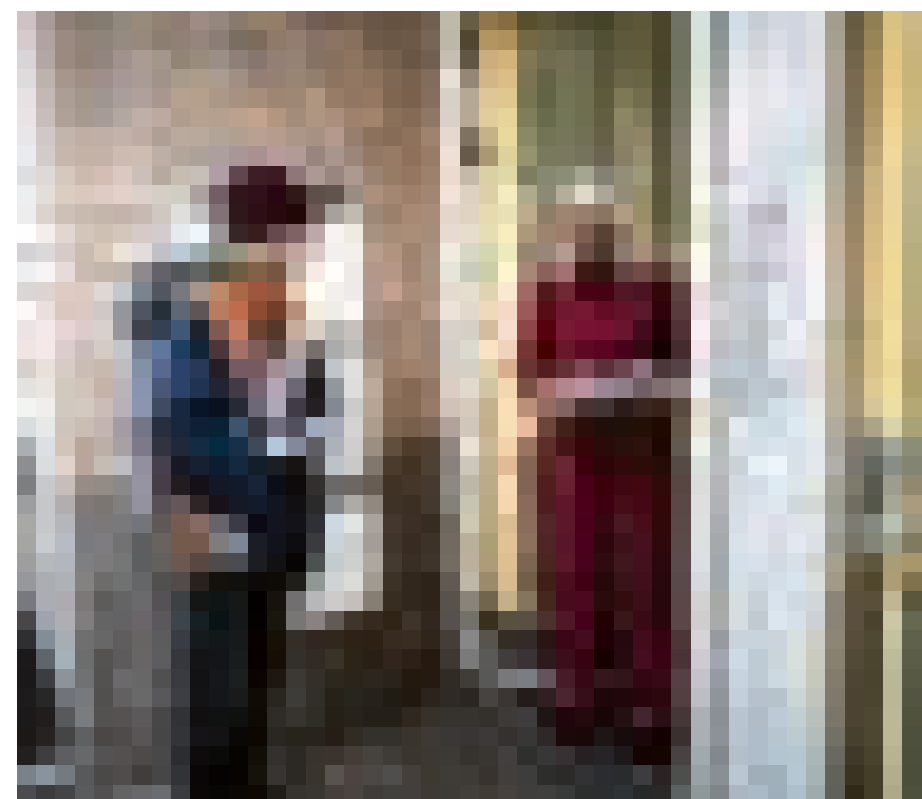
In de jaren negentig kwamen de eerste barstjes in die theorie, door een opzienbarend onderzoek van de economen David Card en Alan Krueger - vorig jaar bekroond met een Nobelprijs. Zij vergeleken een Amerikaanse staat waar het minimumloon verhoogd werd met een naburige

staat waar dat niet gebeurde. In beide staten volgden ze de werkgelegenheid in fastfoodrestaurants. Wat bleek? De verhoging had geen enkel effect op de banengroei of het aantal nieuwe restaurants dat opende.

Er volgden meer studies, ook in andere landen, die geen of weinig baanverlies lieten zien. Maar daarnaast bleven er onderzoeken verschijnen waarin werd geconcludeerd dat er wel banen verloren gaan. Sindsdien is er onder economen veel discussie over de interpretatie van deze onderzoeken.

Maar één ding is duidelijk, zegt Bas Jacobs, hoogleraar economie aan de Erasmus Universiteit Rotterdam. „Het effect op de werkloosheid is kleiner dan we twintig, dertig jaar geleden dachten.”

Ook het CPB is hierover milder geworden in zijn doorrekeningen. Maar nog steeds gaat het planbureau uit van baanverlies. Dat komt ook doordat de bijstandsuitkering evenveel wordt verhoogd als het minimumloon. Dat leidt er in de CPB-modellen toe dat mensen thuis blijven zitten. Wie een ruimere uitkering krijgt, voelt

Postbezorger Fred Gersteling op zijn ronde door de Amsterdamse Pijp.

gevers die kwetsbare werknemers in dienst nemen. „Zo nemen de loonkosten van werkgevers af, waardoor zij die banen in stand kunnen houden.”

Opvallend genoeg gaat Rutte IV precies zo'n voorgenomen subsidie schrappen. Het vorige kabinet had de afgelopen jaren een nieuwe subsidie bedacht voor werkgevers die kwetsbare jongeren in dienst hebben, die niet veel meer dan het minimumloon verdienen. Die regeling zal niet doorgaan, waardoor jaarlijks 250 miljoen euro bespaard wordt.

Dat verbaast Koning. Al zag hij ook dat zulke subsidies de laatste jaren minder populair werden: ze worden gezien als cadeautjes aan werkgevers. „Kennelijk is men bereid om de prijs - minder werkgelegenheid - te betalen.”

Of is het in deze tijd zelfs positief als er banen verdwijnen? De economie kampt immers met grote personeelstekorten. Koning denkt dat het op termijn toch echt nadelig is voor kwetsbare en laaggeschoolde werknemers. „Ook al zullen zij er op korte termijn misschien minder van merken, door de krapte.”

Goede sfeer

Postbezorger Gersteling is niet bang zijn baan kwijt te raken. Hij vindt het gewoon eerlijker als hij en zijn collega's meer gaan verdienen. „Ik weet dat sommigen financieel klem zitten.”

Dat ziet ook Arjan Vliegthart, directeur van budgetinstituut Nibud. Voor een paar groepen is het minimumloon echt te laag om rond te komen, zegt hij. „Onder anderen voor mensen met een hoge huur, vooral in de Randstad, en mensen die hoge zorgkosten hebben.”

Vliegthart vindt dat het coalitieakkoord een „goede sfeer uitademt”. Hij ziet dat er sinds de Toeslagen-affaire positiever wordt gedacht over mensen met een minimumloon of bijstandsuitkering. „Het denken over bestaanszekerheid is veranderd.”

Zelfs vanuit een aantal werkgeversorganisaties klinkt steun. Zo

hebben de klantcontactcentra - waar veel mensen het minimumloon verdienen, of net daarboven - geen bezwaar tegen deze kostenverzwaring, zegt interim-directeur Wietse Westerhuis van de Klantenservice Federatie, de brancheorganisatie.

Tot nu toe bleven veel lonen in zijn sector laag door een harde concurrentie op de kosten. Maar als de overheid het minimumloon verhoogt, vindt hij dat prima. „Omdat iedereen zich er dan aan moet houden.” Westerhuis vindt het zelfs „positief en noodzakelijk” dat werknemers meer gaan verdienen, nu de inflatie zo hard stijgt.

Voor postbezorger bij PostNL speelt nog iets anders, zegt Gersteling. Je kunt er niet voltijds werken, wegens arboregels. Zelf werkt hij de maximale vijf dagen per week, ruim vijf uur per dag. Daarmee komt zijn maandloon net iets boven het bijstandsniveau van netto 1.092 euro uit. Een tweede baan ernaast vindt hij niet te doen. „Je weet nooit precies hoe laat je hiermee klaar bent.”

Daarom was het een hele opluchting toen hij recent zijn eerste AOW-uitkering kreeg, bovenop zijn salaris. Ineens zat hij ruimer in het geld. De postbezorger zal nog een tijdje doorwerken, niet uit financiële noodzaak, maar om een aantal vakbondszaken af te ronden.

Als kaderlid van vakbond FNV denkt hij bijvoorbeeld mee met de onderhandelingen over nieuwe arbeidsvoorwaarden voor postbezorger. „Ik kom graag op voor mensen die het wat minder goed kunnen vertellen.” De FNV eist dat PostNL de laagste lonen zelf alvast verhoogt naar 14 euro per uur - het door de vakbond gewenste minimumloon.

Is Gersteling niet bang dat dit tot baanverlies zal leiden bij PostNL? Het bedrijf heeft genoeg geld, zegt hij. Hij wijst op de brutowinst van 280 miljoen euro die PostNL over 2021 verwacht te boeken. „Voordat de kinderarbeid werd afgeschaft, riepen werkgevers ook: denk aan onze concurrentiepositie. Het komt vanzelf goed.”

Minimumloon 1.725 euro

Voor bijna 440.000 banen - een op de twintig - krijgen Nederlandse werknemers het minimumloon. Dat is bruto 1.725 euro per maand voor wie voltijds werkt. Als je mensen meerekent die hooguit 10 procent meer verdienen, gaat het om ongeveer een op de negen banen: ruim 980.000.

Voor al in de uitzendbranche, horeca, cultuur, landbouw en overige dienstverlening, waar callcenters onder vallen, werken veel mensen die minimumloon krijgen. Slecht een kwart van hen heeft een vast contract. Het gaat vaak om jongeren tot 30 jaar.

Ook arbeidsmigranten maken een fors deel uit van de groep mensen die het minimumloon verdient. met name uit Midden- en Oost-Europa.

De subsidie voor werkgevers die kwetsbare jongeren in dienst hebben, wordt geschrapt

En de overheid moet dan ook in staat zijn om belastinggeld terug te geven aan lage inkomens. Jacobs: „Met de toeslagen is dat buitengewoon ingewikkeld gebleken. Mensen raken verstrikt in de systemen of durven geen toeslag aan te vragen, uit angst voor een overheid die hen achter de broek zit.”

Hij begrijpt daarom dat het kabinet de toeslagen op termijn wil afschaffen. En dat een hoger minimumloon daarbij kan helpen. „Dan neem je de kans op werkloosheid voor lief, omdat het je zelf niet lukt om de lage inkomens te bereiken via de belastingen.”

Subsidie geschrapt

Kan het kabinet iets doen om het mogelijke baanverlies te beperken? Ja, zegt Pierre Koning, hoogleraar arbeidsmarkt en sociale zekerheid (Vrije Universiteit Amsterdam). Er bestaat al allerlei subsidies voor werk-

minder noodzaak te gaan werken. Samen leiden de twee verhogingen er volgens het CPB toe dat 0,4 procent van de banen, zo'n 30.000, verloren gaat, blijkt uit de doorrekening.

Verkapte belasting

Met deze verhoging neemt het kabinet daarom het risico dat laagbetaalden hun baan verliezen, zegt hoogleraar Jacobs. Terwijl er een veel minder riskante manier is om mensen met een laag inkomen te helpen. „Je kunt hen ook minder belasting laten betalen, of zelfs belasting teruggeven.”

De verhoging van het minimumloon is óók een verkapte belasting, stelt Jacobs. Want de extra euro die straks naar iemand met het minimumloon gaat, zal zijn werkgever ergens vandaan moeten halen. „Bij aandeelhouders, die minder winst ontvangen. Bij consumenten, die meer moeten betalen voor het product. Of bij de andere werknemers, die mindere loonsverhoging krijgen. Zij betalen daarmee het hogere minimumloon.”

De overheid kan zo'n hervorderingsoperatie beter in eigen hand houden, denkt Jacobs. Al ligt dat po-

litiek gevoeliger: dan moet de politiek zelf kiezen wie de rekening betaalt. „Het is natuurlijk aantrekkelijker om te doen alsof je aan een grote geldboom kunt schudden, zonder dat iemand pijn lijkt te lijden.”

En de overheid moet dan ook in staat zijn om belastinggeld terug te geven aan lage inkomens. Jacobs: „Met de toeslagen is dat buitengewoon ingewikkeld gebleken. Mensen raken verstrikt in de systemen of durven geen toeslag aan te vragen, uit angst voor een overheid die hen achter de broek zit.”

Hij begrijpt daarom dat het kabinet de toeslagen op termijn wil afschaffen. En dat een hoger minimumloon daarbij kan helpen. „Dan neem je de kans op werkloosheid voor lief, omdat het je zelf niet lukt om de lage inkomens te bereiken via de belastingen.”

5 om 5

Om vijf uur de vijf meestbesproken stukken van de dag.

Schrijf u in op: nrc.nl/5om5

Elke werkdag

nrc